

Nr 15

Utlåtande i anledning av motioner angående bildande av vägsamfällighet i vissa fall.

Tredje lagutskottet har behandlat två i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 285 i första kammaren av herr *Åkesson* och nr 252 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Lönsboda.

Motionärerna erinrar om den omfattande ombyggnad, som landets vägnät undergått under senare år, och om att vägarna ute på landsbygden därvid i många fall fått en helt ny sträckning, vilket medfört att bebyggelsen kommit på något avstånd från vägarna och att många byar fått längre utfartsvägar.

Vidare anföres.

Här uppkommer då problemet med underhållet på de gamla vägsträckorna som oftast blir undantagna från allmänt underhåll, men som dock är så livligt trafikerade att det är motiverat med visst statligt bidrag till underhållet. Detta kan erhållas genom att vägsamfällighet bildas. Då man ej alltid är hemma i förfaringsättet om vad man skall göra, blir den utslagna vägen oftast i ett uruselt skick innan ansökan till länsstyrelsen göres om att få en vägsamfällighet bildad. Länsstyrelsen låter i sin tur ansökningen gå till distriktslantmätaren, som har att verkställa förrättning i saken. Då distriktslantmäternas är hårt arbetstyngda, drager det långt ut på tiden innan frågan kan lösas.

Jag anser därför att det borde åvila vägförvaltningarna att där väg varit till allmänt underhåll intagen men undantages härifrån, dessa skall, där så anses motiverat, medverka till att vägsamfällighet bildas, så att denna kan träda i funktion när vägförvaltningen upphör med underhållet.

Motionerna utmynnar i en hemställan att den i motionerna berörda frågan måtte hänskjutas till 1960 års vägsakkunniga.

Över motionerna har utskottet, i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttranden från lantmäteristyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Gällande rätt

Enligt 8 § lagen den 30 juni 1943 om allmänna vägar må väg indragas, om den efter tillkomsten av ny väg eller eljest icke längre anses behövlig ur det allmännas synpunkt och olägenheten för bygden av vägens indragande är ringa. I den till grund för lagen liggande propositionen (nr 223/1943) uttalade departementschefen, att varje beslut i ärende rörande indragning av

väg bör grundas på en avvägning mellan å ena sidan kostnaderna för vägens underhåll och å andra sidan den nytta vägens bibehållande såsom allmän medför ur det allmännas synpunkt. Det vore då utan vidare klart, att vägen borde bibehållas såsom allmän, om dess indragande medförde större olägenhet för den därav berörda bygden.

Av betydelse i detta sammanhang är jämväl 25 § i samma lag. Enligt detta lagrum upphör vägrätten i och med att en väg indrages. Väghållaren äger därför bortföra vad å marken anbragts för vägändamål, där ej länsstyrelsen med hänsyn till uppkommen fråga om markens begagnande som enskild väg aktar nödigt annorlunda bestämma.

Bestämmelser om rätt till enskild väg och om väghållningsskyldighet m. m. för sådan väg ges i 6—14 §§ lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar. Prövning av frågor om rättigheter eller skyldigheter enligt dessa lagrum skall verkställas vid förrättning i den ordning som stadgas i 15—39 §§ samma lag. Rätt att påkalla förrättning tillkommer ägaren av fastighet som saken förmenas angå ävensom i vissa fall nyttjanderättshavare till sådan fastighet. Ansökan om förrättning göres hos länsstyrelse, som även förordnar förrättningsman.

Har genom förrättning eller dom bestämts att arbete med vägs byggande eller underhåll skall för två eller flera fastigheter utföras gemensamt och är ej fastigheterna i samma ägares hand, skall ägarna bilda en samfällighet för handhavandet av den gemensamma väghållningen och därmed förenade angelägenheter. För samfälligheten skall antagas stadgar och väljas styrelse. Stadgarna skall fastställas av länsstyrelse. Detaljerade bestämmelser om vägsamfällighet finnes i 50—64 §§ lagen om enskilda vägar.

Regler om bidrag till byggande och underhåll av enskilda vägar finnes i kungörelsen den 19 december 1952 ang. statsbidrag till enskild väghållning. Enligt denna kungörelse kan väghållare efter ansökan erhålla bl. a. bidrag till vägunderhåll och vinterväghållning för enskild väg som är av väsentlig betydelse för en stor allmänhet eller för trafik av andra än väghållare eller där vägen är av väsentlig betydelse såsom samfärdsled eller utfart för en bebyggelse och vägen är av betydande längd eller vägens nödiga underhåll eller vinterväghållning måste anses vara för väghållarna synnerligen betungande. Bidrag utgår i mån av tillgång å därtill anslagna medel och f. n. med årligen sextiofem eller i särskilda fall åttio procent av den uppskattade kostnaden för den väghållning bidraget avser. Beslut, varigenom årligt underhållsbidrag beviljas, skall såsom villkor upptaga vissa skyldigheter för väghållarna.

Remissyttranden

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppger, att styrelsen årligen meddelar åtskilliga beslut om indragning av allmän väg och att dessa beslut i allt övervägande antalet fall avser vägdelar, vilka ersatts av ny väg.

Vidare anföres.

Av motionen framgår icke i vilken omfattning en medverkan skulle ske från vägförvaltningarnas sida vid bildandet av vägsamfälligheten. Förfarandet regleras i enskilda väglagen. En mera reell medverkan av vägförvaltningarna torde därför kräva ändringar i nämnda lag. Vägförvaltningarnas organisation och förhållandena i övrigt är dock icke sådana, att någon mera väsentlig ändring i nuvarande ordning — i enlighet med syftet i motionerna — kan tillstyrkas.

Såvitt styrelsen har sig bekant har ej heller några större olägenheter framkommit av det gällande systemet. Det kan även nämnas, att fall även förekommit, där vid fastställande av tidpunkten för ett indragningsbeslut hänsyn tagits till att väghållarna skulle kunna ordna sin underhållsfråga genom bildandet av en vägsamfällighet.

Mot förslaget kan även anföras rättviseskäl de enskilda väghållarna såsom sådana emellan. Svårigheterna att få till stånd vägsamfälligheter torde sålunda även föreligga på andra håll, där lika stor anledning till biträde därmed från statens sida skulle kunna åberopas.

Då de problem, som sammanhänger med väglagstiftningen för närvarande är föremål för utredning, avstyrker styrelsen bifall till motionerna.

Lantmäteristyrelsen anför bl. a. följande.

Det önskemål, som ligger till grund för motionerna, att undanröja eller i varje fall minska det glapprum som nu normalt föreligger mellan tidpunkterna för det allmänna underhållets upphörande och anordnandet av ett organiserat enskilt underhåll, torde kunna tillgodoses på flera olika sätt. Motionärerna ha såvitt framgår av motionernas rubrik som en lösning angivit en ändring i förfarandet vid bildande av vägsamfällighet.

En sådan ändring synes för att få någon egentlig praktisk effekt kunna tänkas innebära antingen ett bildande av vägsamfällighet utan föregående förrättning eller en möjlighet att få till stånd förrättning utan ansökan av fastighetsägare. Det förra alternativet har i äldre lag (1926 års lag om enskilda vägar) haft en motsvarighet däri att ett avtal mellan fastighetsägare om fördelning av väghållningsbördan kunde få vissa rättsverkningar efter intagande i dombok. De skäl som lågo till grund för att en sådan lagregel icke intogs i nu gällande väglag torde fortfarande gälla. Att i de fall, då sakägarna icke äro villiga träffa avtal, bilda vägsamfällighet utan att de få tillfälle att införa opartisk instans framställa och bemöta yrkanden torde av rättssäkerhetsskäl få anses uteslutet. En ändring av förfarandet vid bildande av vägsamfällighet synes därför enligt lantmäteristyrelsens mening icke kunna ske så att kravet på förrättning slopas.

Det senare av de antydda alternativen synes om det anses böra genomföras lämpligen få ges formen av en rätt för väghållaren att påkalla förrättning enligt 2 kap. EVL¹⁾. För en sådan lösning kräves ändring i EVL. Vid en utredning därom, vilken som motionärerna hemställt torde få anförtros den kommitté som nyligen tillsatts för att verkställa en översyn av väglagstiftningen, synes särskilt få beaktas frågan om väghållarens ställning och rätt att föra talan vid förrättning, som sker på ansökan av denne, en fråga som synes vara av väsentlig betydelse för fastighetsägarna med hänsyn till att deras talerätt icke torde böra beskäras och deras ställning i övrigt ej bör försämras.

Lantmäteristyrelsen vill emellertid framhålla att motionärernas syfte, att

¹⁾ Lagen om enskilda vägar.

väghållare skall, "där så anses motiverat, medverka till att vägsamfällighet bildas, så att denna kan träda i funktion när vägförvaltningen upphör med underhållet", torde kunna tillgodoses på enklare sätt än genom ändrade lagregler för bildande av vägsamfällighet. Det kan till och med enligt styrelsens mening ifrågasättas huruvida icke en ändring av EVL med ovan antytt innehåll skulle vara att gå längre än det föreliggande behovet föranleder. Därtill kommer att en sådan ändring icke skulle ensam utgöra någon garanti för att det i motionerna angivna problemet i de praktiska fallen alltid skulle erhålla en fullgod lösning.

Huvudsyftet med motionerna synes, som ovan sagts, vara att genom medverkan från väghållarna få vägunderhållsfrågan vid behov enskilt organiserad så snabbt som möjligt sedan väg undantagits från allmänt underhåll. Flera olika åtgärder torde kunna medverka till att detta syfte uppnås. En sådan åtgärd synes vara att beslut om undantagande från allmänt underhåll icke i de fall anledning därtill finnes beslutas gå i verkställighet förrän vid en väsentligt senare tidpunkt än dagen för beslutets lagakraftvinnande, t. ex. ett eller ett par år därefter. En annan åtgärd kan vara att väghållaren ålägges att på lämpligt sätt informera den krets fastighetsägare, som kan tänkas bli väghållnings-skyldig, så snart som möjligt, helst redan under förberedelserna till vägs undantagande från allmänt underhåll och samtidigt utreda frågan om eventuellt statsbidrag till underhållet. En tredje åtgärd av betydelse skulle vara att väghållaren åtog sig att betala kostnaderna för erforderlig vägförrättning.

Sådana och eventuellt andra liknande åtgärder från det allmännas sida till-sammantagna eller i vissa fall var för sig torde vara tillräckliga för att ge ett ur de enskilda markägarnas synpunkt tillfredsställande resultat. En utredning med hänsyn till allmänna och enskilda intressen om lämpliga åtgärder av nyss antytt slag och deras närmare utformning torde vid ett genomförande av detta alternativ få ske genom Kungl. Maj:ts försorg.

Utskottet

Den omfattande ombyggnad och utbyggnad av landets vägnät, som för närvarande pågår och som framtvingats av framför allt den tilltagande motorismen, innebär, såsom motionärerna framhåller, att befintlig bebyggelse ofta får längre utfartsväg till den allmänna vägen. I den mån den förut befintliga allmänna vägen fortfarande kan sägas fylla ett allmänt behov torde indragning av densamma ej komma i fråga men i ett stort antal fall kan det icke rimligtvis åläggas det allmänna att ansvara för både den gamla vägen och den nya vägen.

Om den gamla vägen skall indragas måste det enligt utskottets mening vara ur alla synpunkter förmånligt att denna åtgärd föregås av viss planering så att underhållet av vägen ej under någon tid kommer att helt eftersättas. Hur denna planering skall verkställas eller vilka åtgärder från vägmyndigheternas sida som eljest kan vidtagas bör närmare utredas, men utskottet anser de av lantmäteristyrelsen avslutningsvis anförda utvägarna förtjäna övervägande.

Den föreliggande frågan synes vara av den beskaffenhet att den utan olägenhet kan upptagas av 1960 års vägsakkunniga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner I:285 och II:252 icke måtte för-
anleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till
Kungl. Maj:t hemställer, att motionerna jämte detta utlåtande
överlämnas till 1960 års vägsakkunniga.

Stockholm den 6 april 1961

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren, herrar Grym, Göran Karlsson*, Georg Carlsson,
Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Åkesson*, Wirmark och Gunnar Pettersson*;

från andra kammaren: herr Levin, fru Torbrink, herrar Andersson i
Ryggestad, Carlsson i Stockholm, Grebäck, Hammarberg, Tobé* och Turesson.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.
